

Taimede hea tervises seisund aitab vähendada sõltuvust impordist

Piisavas koguses ohutu ja kvaliteetse toidu tootmiseks muutuvates kliima-, majandus- ja geopoliitilistes oludes on vajalik toimiv taimetervishoiu süsteem, kättesaadav kvaliteetne taimne paljundusmaterjal, tasakaalustatud taimekaitse ja väetised ning kestlik põllumajandussektor.

Terved taimed tagavad põllumajandustoodangu piisava mahu ja kvaliteedi, vähendavad sõltuvust impordist ning suurendavad riigi suutlikkust tagada elanikkonna varustamine toiduga ka hädaolukordades.

Rahvusvahelise kaubanduse mahu ja ulatuse kasv ning ühtlasi ka kliimamuutused suurendavad ohtlike taimekahjustajate Eestisse sisse toomise ja siin leviku riski, mistõttu on väga tähtis need varakult avastada ja neile kiiresti reageerida.

2025. aastal tuvastati Eestis taimetervise seire käigus ohtlik taimekahjustaja, kartuli-ringmädanikku põhjustav bakter *Clavibacter sepedonicus*. Saastunuks tunnistati 110 tonni ning saastumiskahtlaseks ligikaudu 580 tonni kartulit.

Olukorras, kus kartulipartii on saastunud või saastumiskahtlusega, on sellest pärit kartulite käitlemiseks ette nähtud ranged ja kontrollitud meetmed, et takistada kahjustaja levikut ning kaitsta toiduahelat. Kartuli ringmädanikuga saastumise korral hävitatakse saastunud maatükilt pärinevad kartulitaimed ja -mugulad või töödeldakse ja kasutatakse need nõuetekohaselt, nii et puudub taimekahjustaja leviku risk. Saastunuks tunnistatud põllumajandusmaal on järgneva kolme aasta jooksul keelatud kasvatada kartulit või teisi samale kahjustajale vastuvõtlikke põllumajanduskultuure, et vältida korduvat saastumist ning tagada toidutootmise taastumine kontrollitud ja ohutul viisil.

Juhtum kinnitab, et tõhus seire- ja reageerimissüsteem on otsene investeering riiklikku toidujulgeolekusse, arvestades kartuli strateegilist rolli Eesti toidulaual. Kartuli ringmädaniku ja viljapuu-bakterpõletiku tõrjeks on ette nähtud ka eraldi toetusmeede, et tagada kiire reageerimine ning vähendada tootjatele tõrjeabinõude rakendamise kaaskasvatusega kaasnevat majanduslikku kahju.

Kvaliteetne **taimne paljundusmaterjal** tagab toidutootmise järjepidevuse ja on tootmisahela alguspunktiks. Seemnekasvatuse tugevus ning seemnepõldude pindala on viimastel aastatel püsinud kõrgel tasemel, võimaldades Eestis toodetud sertifitseeritud teraviljaseemnega külvata kuni poole riigi teravilja kasvupinnast (kasutades külvisenormi 180 kg hektari kohta). Isevarustatuse tase on seetõttu püsinud stabiilsena.

Seemnekartuli tootmine on samuti suurenenud: 2025. aastal tegeles seemnekartuli tootmise ja turustamisega 29 ettevõtjat kaheksas maakonnas ning seemnekartuli kasvatamise kasvupind oli võrreldes 2020. aastaga märgatavalt kasvanud (2020. aasta 216,8 ha asemel oli see 2025. aastal juba

279,81 ha). Seoses võimalusega taotleda sertifitseeritud seemnekartuli kasvatamise otsetoetust on kasvupind kasvanud üle 20 protsendi. Aastatel 2020–2024 toodeti aastas keskmiselt 2638 tonni sertifitseeritud seemnekartulit, mis kattis isevarustatusest umbes 30 protsenti tarbekartuli tootmise vajadusest. Samas kasvatatakse valdavalt välismaiseid sorte, mille paljundusmaterjali kättesaadavus võib kriisiolukorras osutada probleemiks. Arvestades nõuet kasutada igal aastal vähemalt 20 protsenti sertifitseeritud seemnekartulit, on kodumaise seemnekartuli tootmise arendamine otseselt seotud kartulitootmise stabiilsusega.

Taimekaitse valdkond on tugevas muutumises, mõjutatuna Euroopa Liidu poliitikasuundadest ja keskkonnanäesmärkidest, mis näevad ette taimekaitsevahendite kasutamise ja nendega seotud riskide vähendamist.

Kuigi liigutakse madalama riskiga taimekaitsevahendite kasutamise poole, puuduvad paljudel juhtudel keemilistele taimekaitsevahenditele sobiva tõhususega alternatiivid. Paljud toimeained on liidus turult eemaldatud ning väikese turu tõttu ei ole taimekaitsevahendite tootjatel alati majanduslikku huvi uusi tooteid Eestis registreerida. 2026. aasta veebruari seisuga oli riiklikus taimekaitsevahendite registris 525 taimekaitsevahendit, kuid kõik neist ei ole turul kättesaadavad ning mitme kahjustaja tõrjumiseks puuduvad tõhusad lahendused.

2024. aastal turustati Eestis 782,5 tonni taimekaitsevahendeid (toimeaine arvestuses), mis jääb kasutuses oleva põllumajandusmaa hektari kohta alla Euroopa Liidu keskmise ning moodustab

hinnanguliselt kuni 0,2 protsenti kogu liidus turustatud taimekaitsevahenditest. Oluline on töötada selle nimel, et liitu uute algatuste ambitsioonikus oleks tasakaalus liikmesriikidele nende eripärade arvestamiseks jäetud paindlikkusega ja tagataks toidutootmise elujõu.

Väetiste käitlemise süsteem on heas seisus ning järelevalve toimib tõhusalt. 2025. aastal registreeriti väetiseregistris 80 väetist ning CE-märgistusega väetisetoodete nimekirja kanti 128 väetisetoodet. Riiklikus väetiseregistris oli 2025. aasta 31. detsembri seisuga 889 väetist ja Euroopa Liidu väetisetoodete nimekirjas 387 toodet. Väetiseregistris olevate toodete tootmist ja turustamist kontrolliti 125 korda (neist 27 korral tuvastati nõuete rikkumine) ja võeti 46 proovi väetise koostise ja kvaliteedi kontrollimiseks. Nõuetekohaste väetiste saadavus ja tasakaalustatud väetisekasutus mõjutab otseselt mullaviljakust, saagikust ja toodangu kvaliteeti ning mängib seetõttu olulist rolli riigi toiduga varustamisel.

Mahepõllumajandusmaa moodustas 2025. aastal ligikaudu 23 protsenti kogu Eesti põllumajandusmaast – kokku 228 148 hektarit, asetades Eesti Euroopa Liidu riikide seas esiritta. Liidu keskmine mahepõllumajandusmaa osakaal kogu põllumajandusmaast on ligikaudu 11 protsenti.

2025. aastal oli Eestis 1869 mahetootmisega tegelevat põllumajandusettevõtet. Samas on alates 2023. aastast mahetootjate arv vähenenud ning mahemaa pindala kasv peatunud. Peamiste põhjustena on välja toodud keeruline majandusolukord, maheteravilja madal turuhind ja suur halduskoormus seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega ning topeltkontrollidega.

Alates 2022. aastast toetab riik **haridusasutustes mahetoidu pakkumist** ning 2025. aasta lõpuks pakuti mahetoitu 284 haridusasutuses, hõlmates ligikaudu 30 protsenti lasteaia- ja koolilastest. Toetust antakse peamiselt kolme eesmärgi saavutamiseks:

- ✓ hüvitada haridusasutuste pidajatele mahepõllumajandusliku toidu kõrgema hinnaga seotud lisakulud;
- ✓ aidata tagada toidutootmise kestlikkus;
- ✓ tõsta laste teadlikkust mahepõllumajandussektorist ja keskkonnahoiust;
- ✓ suurendada mahetoidu tarbimist ja seeläbi ka turunõudlust.

Toetus on suunatud lasteaedadele ja üldhariduskoolidele üle Eesti. Mahetooraine kasutamist hüvitatakse koolidele ja lasteaedadele, kus kasutatakse lastele toidu valmistamiseks igas kuus vähemalt 20 protsenti mahepõllumajanduslikke koostisosi ja kelle toitlustaja on sellest teavitanud Põllumajandus- ja Toiduametit.

Alates 2024. aasta neljandast kvartalist saavad suuremat toetust haridusasutused, kus kasutatakse toidu valmistamiseks vähemalt 50 protsenti mahepõllumajanduslikke koostisosi. Toetus on

suurendanud haridusasetuste huvi mahetoidu pakkumise vastu.

Muutuvates oludes tuleb hoida tasakaalu keskkonnaeesmärkide ja tootmisvõimekuse vahel, et varustada Eesti elanikud toiduga kindlalt ja turvaliselt ka tulevikus.

Viimati uuendatud 07.04.2026